

آشنایی با
بازار
سرمایه
اسلامی

(پرورس)

سید عباس موسویان
ابوذر سرمدی

کتاب دانشجو

www.ketab.ir

آشنایی با بازار سوهایه

(پورسی)

سید عباس موسویان

ابوذر سروش

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

طراح جلد: سید ایمان نوری نجفی

چاپ اول: ۱۳۹۳

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

اب و صحافی: چاپ مجاب

کانون اندیشه جوان

سرشناسه: رویان، سید عباس ۱۳۳۱-

عنوان و نام پدیدآور: آشنایی با بازار سوهایه (پورسی) عباس موسویان، ابوذر سروش.

مشخصات نشر: تهران: کانون اندیشه جوان، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۳۳۲ ص.

قیمت: ۱۰۰۰۰ ریال شابک: 978-964-690-130-8

یادداشت: کتابنامه. یادداشت

موضوع: بورس. موضوع: بازار سرمایه.

شناسه افزوده: سروش، ابوذر.

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ HG 1551/م15

رده بندی دیویی: ۳۳۲/۶۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۴۹۵۹۲

تهران: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

پیشگفتار	
مقدمه	۱۱

مصارف: کلیات

۱-۱-۱. تاریخچه و ضرورت ایجاد بورس های اوراق بهادار. ۲-۱۷. آشنایی با مفهوم بورس و سرمایه گذاری. ۳-۲۱. انواع دارایی.

فصل پنجم: نظام های اسلامی

۲۳

۱-۲۴. بازارهای مالی اسلامی. ۱-۱-۲۴. بازار پول اسلامی. ۱-۲-۲۶. بازار سرمایه (اوراق بهادار اسلامی). ۲-۲۸. ابزارهای مالی در بازار سرمایه اسلامی. ۲-۱-۳۲. اوراق بهادار اسلامی. ۲-۱-۳۳. مالکیت شرکت. ۲-۳۴-۱. مسئولیت محدود. ۲-۱-۳۴. کنترل شرکت. ۲-۱-۴۳۵. سایر حقوق. ۲-۱-۵۳۶. ارزش اسمی. ۲-۱-۶۳۷. ارزش بازاری. ۲-۱-۷۳۷. سررسید. ۲-۲-۳۷. اوراق سهام ممتاز. ۲-۲-۳۹. اوراق بهادار اسلامی (صکوک). ۲-۴-۴۱. اوراق مشارکت. ۲-۵-۴۳. اوراق اجاره. ۲-۶-۴۴. اوراق سفارش ساخت (استصناع). ۲-۶-۱-۴۵. تعریف قراردادهای سفارش ساخت (استصناع). ۲-۶-۲-۴۵. انواع اوراق سفارش ساخت (استصناع). ۲-۱-۴۶. ۲-۶-۲-۴۷. استصناع موازی. ۲-۶-۲-۴۷. استصناع و اجاره به شرط تملک. ۲-۷-۱-۵۰. اوراق قرضه. ۲-۷-۱-۵۰. انواع اوراق قرضه. ۲-۷-۱-۵۰. اوراق از منظر ناشر. ۲-۷-۱-۱-۵۰. اسناد خزانه. ۲-۷-۱-۱-۵۱. اوراق قرضه دولتی. ۲-۷-۱-۱-۳-۵۲. اوراق قرضه شهرداری ها. ۲-۷-۱-۱-۴-۵۲. اوراق قرضه شرکت ها. ۲-۷-۱-۲-۵۳. انواع اوراق از منظر بهره. ۲-۱-۵۳.

۱-۷-۲. اوراق قرضه با بهره ثابت. ۵۳-۲-۲-۱-۷-۲. اوراق قرضه با بهره متغیر. ۵۴-۳-۲-۱-۷-۲. اوراق قرضه بدون کوپن. ۵۴-۲-۷-۲. بررسی فقهی اوراق قرضه. ۵۶-۸-۲. ابزارهای پوشش ریسک. ۵۷-۹-۲. مفهوم بازار اوراق بهادار. ۵۷-۱-۹-۲. بورس اوراق بهادار. ۵۹-۲-۹-۲. بورس کالا. ۶۰-۳-۹-۲. بورس ارز. ۶۰-۴-۹-۲. بازار اولیه و ثانویه. ۶۴-۳-۹-۲. نهادهای مالی فعال در بورس اوراق بهادار. ۶۴-۱-۳. کارگزاران. ۶۵-۲-۳. شرکت‌های سرمایه‌گذاری. ۶۷-۱-۲-۳. مدیریت تخصصی و حرفه‌ای. ۶۸-۲-۳. جمع‌آوری اوراق بهادار و کاهش ریسک. ۶۹-۳-۲-۳. صرفه‌جویی در مقایسه و کاهش هزینه‌ها. ۷۰-۳-۳. صندوق سرمایه‌گذاری.

فصل سوم: بازار اوراق بهادار ایران

۷۳

۱-۷۳. تاریخچه. ۲-۱-۲. مختار بازار سرمایه ایران. ۷۹-۱-۲. کمیته‌های تخصصی. ۸۰-۲-۲. معاونت نظارت بر نهادهای مالی. ۸۱-۲-۲. معاونت نظارت بر بورس‌ها و ناشران. ۸۱-۲-۳. معاونت حقوقی. ۸۲-۳. بورس اوراق بهادار تهران. ۸۲-۱-۳. ثبت اوراق بهادار. ۸۳-۲-۳. پذیرش اوراق بهادار. ۸۴-۴-۳. ابزارهای بورس اوراق بهادار تهران. ۸۶-۵. فرابورس ایران. ۸۸-۶. ابزارهای مالی بازار سرمایه ایران. ۸۸-۱-۶. اوراق سهام عادی. ۸۹-تعریف سهام. ۹۰-حساب‌های شرکت. ۹۴-۲-۶. نحوه خرید و فروش سهام در بورس اوراق بهادار تهران. ۹۴-۱. نحوه خرید سهام. ۹۶-۱. مشخصات کارگزار و تاریخ درخواست. ۹۸-۲. مشخصات سرمایه‌گذار. ۹۸-۳. مشخصات سرمایه‌گذاری. ۱۰۰-۲. نحوه پرداخت. ۱۰۰-۵. ملاحظات و توضیحات ویژه. ۱۰۰-۶. تأیید درخواست. ۱۰۱-۲. نحوه فروش سهام. ۱۰۲-۱. مشخصات کارگزار و تاریخ درخواست. ۱۰۲-۲. مشخصات سهام‌دار. ۱۰۳-۳. وکالتنامه. ۱۰۳-۴. مشخصات سرمایه‌گذاری. ۱۰۳-۵. نحوه پرداخت. ۱۰۴-۶. ملاحظات و توضیحات

ویژه. ۷۱۰۴. تأیید درخواست. ۶-۳۱۰۴. هزینه‌های معاملاتی سهام. ۱۰۶-۴-۶. بررسی فقهی سهام عادی شرکت‌ها. ۱۰۷-۱. مشروعیت معاملات شرکت‌های سهامی. ۱۰۹-۲. مشروعیت شرکت‌های سهامی به‌عنوان پدیده‌ای مستحدثه (جدید). ۱۱۰-۳. مشروعیت شرکت‌های سهامی به‌عنوان مصدافی از عقد شرکت. ۱۱۰-۵-۶. اوراق مشارکت. ۱۱۵-۶-۶. بررسی فقهی اوراق مشارکت. ۱۱۷-۱. حقوق دارندگان اوراق مشارکت. ۱۱۸-۲. تضمین اصل سرمایه و سود در اوراق مشارکت. ۱۲۰-۷-۶. خرید و فروش اوراق مشارکت. ۱۲۰-۸-۶. تجربه ایران در انتشار اوراق مشارکت. ۱۲۲-۹-۶. اوراق اجاره. ۱۱۲-۱. اوراق اجاره تأمین دارایی. ۱۲۵-۲. اوراق اجاره تأمین کسب و کار. ۱۲۸-۳. اوراق اجاره رهنی. ۱۳۰-۱۰-۶. اوراق گواهی‌های امتیاز تسهیلات بانکی مسکن. ۱۳۱-۷. نهادهای مالی فعال در بورس اوراق بهادار تهران. ۱۳۱-۱. کارگزاران. ۱۳۲-۲-۷. شرکت‌های سرمایه‌گذاری. ۱۳۴-۳-۷. صندوق سرمایه‌گذاری (الف) مجمع صندوق. ۱۳۵-ب) مدیر صندوق. ۱۳۶-ج) ضامن. ۱۳۶-د) مالی صندوق. ۱۳۷-ه) حسابرس. ۱۳۷-و) کارگزاران صندوق. ۱۳۷-ز) انواع صندوق‌های سرمایه‌گذاری.

کتابنامه	۱۳۹
پیوست‌ها	۱۴۳

۱۴۵ پیوست ۱: سایت‌های مرتبط با حوزه بازار سرمایه ایران. پیوست ۲: مصوبات کمیته تخصصی فقهی. ۱۴۷ الف) تعاریف. ۱۴۸ ب) انواع اوراق بهادار اسلامی. ۱۴۸-۱. اوراق اجاره. ۱۴۹-۱. اوراق اجاره به‌عنوان تأمین مالی تهیه دارایی. ۱۵۰-۲. اوراق اجاره به‌منظور تأمین نقدینگی. ۱۵۰-۳. اوراق اجاره جهت تشکیل سرمایه شرکت‌های لیزینگ. ۱۵۱-۴. اوراق اجاره به‌منظور تبدیل دارایی‌های اجاره‌ای به اوراق بهادار. ۱۵۳-۲. اوراق مباحه. ۱۵۳-۱. اوراق مباحه جهت خرید دارایی. ۱۵۴-۲. اوراق مباحه

جهت تهیه نقدینگی. ۱۵۴. ۳. اوراق مرابحه جهت تشکیل سرمایه شرکت‌های تجاری. ۱۵۵. ۴. اوراق مرابحه رهنی. ۱۵۶. نظر کمیته فقهی. ۱۵۷. ۳. اوراق رهنی. ۱۵۷. ۱. اوراق رهنی (مرابحه یا فروش اقساطی). ۱۵۸. ۲. اوراق رهنی (اجاره به شرط تملیک). ۱۶۰. نظر کمیته فقهی. ۱۶۰. ۴. اوراق استصناع. ۱۶۱. انواع اوراق استصناع. ۱۶۱. ۱. استصناع موازی. ۱۶۳. ۲. استصناع و اجاره به شرط تملیک. ۱۶۴. نظر کمیته فقهی. ۱۶۴. ۵. اوراق مضاربه. ۱۶۵. ۱. اوراق مضاربه خاص. ۱۶۶. ۲. اوراق مضاربه عام با بورس. ۱۶۷. ۳. اوراق مضاربه عام بدون سررسید. ۱۶۷. فقه اوراق مضاربه. ۱۶۸. نظر کمیته فقهی. ۱۶۸. ۶. اوراق جعاله. ۱۶۸. ۱. اوراق جعاله برای سرراه‌سازی. ۱۷۰. ۲. اوراق جعاله احداث و واگذاری. ۱۷۱. ۳. اوراق جعاله احداث و تبدیل به سهام. ۱۷۲. نظر کمیته فقهی. ۱۷۳. پیوست ۳: تجربه انتشار اوراق بهادار (صکوی) در ایران و جهان. ۱۷۷. پیوست ۴: شرکت‌های سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار تهران. ۱۷۹. پیوست ۵: صندوق‌های سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار تهران. ۱۸۳. پیوست ۶: قانون بازار اوراق بهادار مصوب ۱۳۹۴. ۱۸۳. فصل اول: تعاریف و اصطلاحات. ۱۸۸. فصل دوم: ارکان بازار اوراق بهادار. ۱۹۶. فصل سوم: بازار اولیه. ۱۹۹. فصل چهارم: بازار ثانویه. ۲۰۰. فصل پنجم: اطلاع‌رسانی در بازارهای اولیه و ثانویه. ۲۰۴. فصل ششم: جرایم و مجازات. ۲۰۸. فصل هفتم: مقررات متفرقه. ۲۱۱. پیوست ۷: قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید مصوب ۱۳۸۸.

نمایه	۲۲۳
نمایه موضوعی	۲۲۵

پیشگفتار

و بغه اصلی بازار «بورس اوراق بهادار» کمک به گسترش بخش واقعی اقتصاد است. در اواخر دهه گذشته بیش از چهل سال از زمان تأسیس این بازار در ایران، سرور بسیاری با این بازار و سازوکارهای آن آشنا نیستند. با مطالعه این کتاب با مهم ترین مفاهیم بازارهای سرمایه اسلامی (با تأکید بر سازوکارهای موجود در بازار اوراق بهادار ایران) و برخی نهادهای مالی همچون شرکتهای سرمایه‌گذاری آشنا شده شرط لازم ورود به چنین بازارهایی را کسب می‌کنیم.

مرکز «پژوهش‌های جوان» با هدف تعمیق و توسعه بیشتر معرفت دینی، نخبه‌پروری، ارائه نظام‌واره فکری و معرفی الگوهای رایج برای نسل نو فعالیت می‌کند و مفتخر است با ارائه این اثر و آثار هم‌نوع، به سهمی در نوآوری، گره‌گشایی و پاسخ‌گویی به اقتضانات و نیازهای فکری و اجتماعی جامعه دین‌دوست داشته باشد.

این مرکز در کنار چهار پژوهشکده دیگر «پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی» فعالیت دارد. پژوهشگاه به عنوان یک نهاد علمی-فکری،

حسب الامر و بر اساس نظر رهبر فرهیخته انقلاب اسلامی، آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و با تلاش فراوان حجت‌الاسلام والمسلمین علی‌اکبر رشاد در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد. تلاش‌های مؤثر مرکز پژوهش‌های جوان در قالب گروه‌های علمی «بینش و اندیشه»، «مطالعات فرهنگی و اجتماعی»، «نظام‌ها و مطالعات انقلاب اسلامی»، «اخلاق، تربیت و روان‌شناسی»، «سبک‌های سوزوی و آداب طلبگی» و «ادب و هنر» انجام می‌پذیرد.

سطح کتاب‌پرسی روی دانشجو است. مخاطبان «کتاب دانشجو» جوانان دانشجویی هستند که به قطع کاردانی و کارشناسی به تحصیل دانش اهتمام دارند. این مخاطبان میان هجده تا ۲۶ بهار را به عمر خویش دیده‌اند. این گروه ضمن قدرتشماره آقایان دکتر سیدعباس موسویان و ابوذر سروش در ارائه کتاب اسناد با بازار سرمایه (بورس)، زحمات ارزیابان محترم علمی کتاب آقایان دکتر محمد رضایی و دکتر محمدتقی نظریور را ارج می‌نهد و آمادگی خود را برای دریافت پیشنهادهای شما خواننده گرامی اعلام می‌دارد.

گروه نظام‌ها و مطالعات انقلاب اسلام

مرکز پژوهش‌های جوان

مقدمه

بورس اوراق بهادار از جمله بازارهایی است که به دنبال انقلاب صنعتی ایجاد شد. این مؤسسه اولیه اصلی این بازار، کمک به گسترش بخش واقعی اقتصاد است؛ به همین منظور توسعه و گسترش بخش واقعی اقتصاد. بازارهای مسالمتی و در رأس آن، بازارهای اوراق بهادار رشد نموده‌اند. از فعالیت نخستین بورس اوراق بهادار که در سال ۱۴۶۰ میلادی فعالیت خود را شروع کرد، چند قرن می‌گذرد، اما در ایران به دلیل شرایط حاکم، تأسیس بورس به سال‌های ۱۳۴۶ شمسی بازمی‌گردد. با ورود سپری شدن بیش از چهل سال از زمان تأسیس این بازار، همچنان بسیاری از مردم با این بازار و سازوکار آن آشنا نیستند.

بورس اوراق بهادار به عنوان مهم‌ترین نماد بازار سرمایه در کشور، پس‌اندازهای جامعه را جذب و به سمت فعالیت‌های مهم و مولد اقتصادی هدایت می‌کند. از آنجاکه مبدأ چنین بازارهایی کشورهای غربی بودند، لذا مطابق با مبانی ارزشی و حقوقی آنان طراحی شده‌اند که در مواردی با مبانی ارزشی و حقوقی اسلام سازگار نیست؛ بنابراین توجه جدی به مبانی ارزشی اسلام در چنین بازارهایی اهمیت زیادی دارد و باید بازار سرمایه‌ای

مطابق با مبانی شرعی طراحی کرد و مورد استفاده قرار داد. این کتاب به دنبال آن است تا با بیانی ساده، ضمن مروری مختصر بر تاریخچه بازارهای اوراق بهادار، خواننده را با مفهوم دارایی مالی آشنا سازد. در ادامه ضمن تبیین ارکان نظام مالی، به بررسی مهم‌ترین ابزارهای مالی مورد استفاده در بازارهای مالی می‌پردازد. در بخش بعدی بازارها و ابزارهای مالی فعال در یک نظام مالی اسلامی مورد بررسی قرار می‌گیرد و جایگاه نهادها در نظام مالی اسلامی بیان می‌شود. انتظار می‌رود خواننده پس از مطالعه کتاب با مفاهیم و کلیات بازارهای سرمایه اسلامی (با تأکید بر سازوکارهای موجود در بازار اوراق بهادار) و نیز برخی از مهم‌ترین نهادهای مالی مانند صندوق‌ها و شرکت‌های سرمایه‌گذاری آشنا شود و آمادگی لازم را برای ورود به چنین بازارهایی به دست آورد. مطالعه این کتاب شرط لازم برای ورود به بازارهای اوراق بهادار است و برای کسب شرط کافی باید مطالعات تخصصی‌تری در این زمینه صورت پذیرد.